

מגפת הקורונה מאיצה שינוי: יוזמות חדשניות בעבודה עם הורים בישראל

- ◀ אחיות טיפת החלב פועלות לעידוד הורות חיובית.
- ◀ תוכנית המנהיגות לאחיות מובילות בישראל מטפחת חדשנות בתגובה למגפת הקורונה.
- ◀ ניסויים ברמה המקומית לצד שירותים מקוונים יתרמו לתוכניות ההתרחבות הלאומיות.

מגפת הקורונה תפסה את תוכנית המנהיגות לאחיות מובילות בישראל בזמן הגרוע ביותר שאפשר. בדיק סימנו את השלב הראשון בשיתוף פעולה רב-שנתי עם משרד הבריאות, לחיזוק יכולתם של שירותי טיפת חלב למלא את צרכי ההורים ולעודד הורות חיובית ומקדמת התפתחות. התוכנית ביקשה להקים קבוצה של אחיות מנהיגות, שיובילו את החדשנות והשינוי בשירותי טיפת חלב בישראל.

מיה יערי

מנהלת מחקר והערכה
עמותת גושן לבריאות ורווחת
ילדים בקהילה, ישראל

עידית שומן-אדטו

שותפה מייסדת
לוטם, אסטרטגיות לפתוח
ארגונים ישראל

השלב השני של התוכנית תוכנן כ "מעבדת חדשנות", שבה היינו אמורות לעבוד עם קבוצת אחיות באמצעות שיטות של חשיבה עיצובית כדי לפתח דרכים חדשניות לקידום הורות מיטבית. היות שהמגפה אילצה אותנו לבטל את המפגשים פנים אל פנים, נתקלנו בבעיה. מצד אחד, הרגשנו שאנו חייבות לשמר את המומנטום וההמשכיות. מצד שני, חשנו שהמפגשים של מעבדת החדשנות חייבים להיעשות פנים אל פנים, באופן אישי. קשה היה לנו לדמיין שמפגשים אלה יעבדו היטב גם באופן מקוון.

נוסף על כך, היינו מודעות לכך שהמשתתפות, בתפקידן כאחיות בריאות הציבור, ימצאו בעין הסערה של מגפת הקורונה, ויתקשו להיכנס להלך הרוח הנדרש להתמקדות בתוכנית. מרכזי טיפת חלב נותרו פתוחים גם במהלך הסגר, בעוד שמרבית השירותים מבוססי הקהילה היו סגורים. האחיות הונחו לקצר את המפגשים פנים אל פנים למינימום האפשרי, הכולל בדיקות סקר של ילודים ומתן חיסונים, ולהשתמש בצורות אחרות של תקשורת ויצירת קשר עם המשפחות לפי הצורך.

במקום זאת, החלטנו לפתוח בסדרה של וובינרים עבור האחיות, בנושאים שקשורים לאתגרים הייחודיים בעבודתן בזמן המגפה. כיצד ליצור קשר אפקטיבי עם ההורים כאשר הביקורים קצרים מאוד וההורים לחוצים ומבודדים? כיצד להתמודד עם הלחץ וחוסר הוודאות? כיצד לטפל בעצמך? כיצד להתמודד עם אתגרים ניהוליים? בפגישות אלה שילבנו ידע ומימנויות והותרנו מרחב לפרקטיקה רפלקטיבית ולתמיכת עמיתים. ההשתתפות הייתה רצונית בלבד – בין אם בשעות העבודה או בערב – ושיעורי ההשתתפות והמעורבות היו גבוהים.

פגישות זום עם הורים

לאחר שהתנסתה במפגשים המקוונים הללו, אחת האחיות – ממחוז אשקלון חשבה שאפשר יהיה להשתמש באותה פלטפורמה עם קבוצת האימהות שהובילה במרכז טיפת חלב שנפסקה. היא העבירה סדרה של מפגשים מקוונים לאימהות צעירות, שזכתה למשוב חם וחיובי. המשתתפות בסדרת המפגשים, שנאלצו להתנתק ממשפחותיהן וממערכות התמיכה הקהילתיות שלהן, היו זקוקות במיוחד לקשר, להדרכה ולתמיכה.

בתוך כמה שבועות הצטרפו ליוזמה אחיות נוספות מהמחוז, לצד אחיות ומנהלות מאזורים אחרים. ההתרחבות של קבוצות ההורים המקוונות הייתה חלק מתנועה גדולה יותר של וובינרים, פגישות ומפגשי טיפול מקוונים. לרוב נערכו הפגישות לפי מבנה מסוים ונגעו בטווח רחב

של נושאים, כגון קשר בין הורה לילד, הנקה, עידוד התפתחות ילדים באמצעות משחק, הצגת מזון מוצק ואפילו הכשרת עזרה ראשונה.

לאחר שהאחיות סיפרו בוובינרים שלנו על התנסויותיהן בקבוצת הורים באמצעות זום, חשנו שיש לנו הזדמנות לקדם משהו בעל חשיבות פוטנציאלית גדולה לשירותי טיפת חלב שיועיל גם לאחר תקופת המגפה. ערכנו דיון בנושא הרחבת היזמה המקומית, וזכינו לברכתם של הגופים שתומכים בתוכנית המנהיגות ושל שותפינו במשרד הבריאות. הזמנו את האחיות המשתתפות בתוכנית להצטרף ליזמה, וכ- עשרים מהן נענו להזמנה. הצענו להן הכשרה קצרה בהובלת מפגשים קבוצתיים מקוונים לצד תמיכה טכנית מתמשכת, פיתוח תוכן הדרכה וליווי מקצועי.

אמנם נתקלנו באי אלו מכשולים בדרך, והתוכניות השתנו כמה וכמה פעמים, אולם אנו עובדים עם האחיות הללו על פיתוח התוכן והן מקיימות מפגשים קבוצתיים מקוונים עם הורים באופן שגרתי. אם תוצאות הפרויקט הניסיוני יוכחו כמוצלחות, נוכל לחזק את בקשתנו להשקעה ממשלתית בטלרפואה (שימוש בטכנולוגיות מידע ותקשורת למתן שירות רפואי מרחוק) כשירות משלים במרכזי טיפת חלב.

שיעורים בהתמודדות עם שינוי

התוכניות להפוך חלק משירותי טיפת חלב לדיגיטליים נמצאות על סדר היום של משרד הבריאות זה זמן רב, בתגובה לבקשות מצד הורים, אולם תמיד היה קשה להתגבר על המכשולים הפוליטיים, הביורוקרטיים והטכנולוגיים. לחלק ממרכזי טיפת חלב אין גישה לאינטרנט מהיר, למשל, כך שרוב האחיות שעבדו באמצעות זום במהלך המגפה עשו זאת מביתן שלהן. התוכנית מימנה רכישת טאבלטים לכל האחיות בפרויקט הניסיוני כפתרון טכנולוגי לטווח

קצר, ובמקביל עובד משרד הבריאות על חיבור המרכזים לאינטרנט מהיר ופיתוח פתרון לטווח ארוך, המבוסס על פלטפורמה מקוונת שבה משתמשים ארגוני בריאות נוספים בישראל.

משבר הקורונה, שהכריח את הגופים להתמודד עם ניסוי וטעייה בשטח, מאיץ באופן בלתי צפוי את השינוי לטווח הארוך שהיה מתוכנן זה מכבר. בכך הוא מלמד אותנו כיצד להתמודד עם שינוי ועם חדשנות.

ראינו הבדלים בין המחוזות והאזורים השונים מבחינת המשאבים הזמינים, הגמישות ורוח החדשנות. למדנו שקל ומועיל יותר לעבוד ברמה המקומית עם המחוזות החדשניים ביותר ובעלי היכולת מאשר להתחיל ברמה הלאומית. העבודה בשטח הקדימה את המתרחש במטה ההנהלה, אולם כדי להרחיב את היוזמות המקומיות לקנה מידה לאומי, המנהיגות חייבת לעבוד באופן ממוקד. האנשים בשטח יכולים לפלס את הדרך, ולאפשר לבכירים מהם בהיררכיה להצטרף ליוזמה.

מנקודת מבט רחבה יותר, הצלחתו של השלב הראשון בתוכנית המנהיגות לאחיות מובילות הוא גורם משמעותי ביצירת התנאים המתאימים לשינוי. בתקופה קצרה יחסית הקמנו קבוצה חזקה ובעלת מוטיבציה גבוהה. מתוך הלמידה המשותפת פיתחו המשתתפות בקבוצה שפה משותפת, היסטוריה ואג'נדה משלהן. הן עבדו בהתלהבות ומסירות והיו נחושות לשמור על קשר למרות קשיי הבידוד והגבלות הסגר. באותה מידה של חשיבות יש לציין כי התוכנית זכתה להצלחה ברכישת אמונם של שירותי בריאות הציבור ומנהלת האחיות, ששמחו לאפשר לנו לעבוד באופן עצמאי. זוהי הדגמה טובה לכך שהשקעה בבניית מערכות יחסים יכולה לבנות חוסן נפשי ואמון בזמני משבר.

לבסוף, למדנו לא להמעיט בערך מה שביכולתנו להשיג. בתחילת משבר הקורונה חשבנו שאי אפשר כלל לדמיין כיצד התוכנית עובדת בפורמט מקוון – אך לא רק שהתבדנו, המעבר לפורמט זה הצית חדשנות נוספת והוביל לפיתוח פתרונות חדשים לקידום ועידוד התנהגויות חיוביות בקרב הורים.

🔗 לקריאת המאמר ברשת בקרו באתר earlychildhoodmatters.online/2020-25

מבקשות להודות לאחיות המובילות שסללו את הדרך –
שושי שרף, סיגלית בן חיים והילה משה נח ממחוז אשקלון.
אירנה מיחטריאן גרטי ממחוז דרום
ורד חיבה ממחוז תל אביב
מנאל ג'ומעה בתיה זיו ודפנה צאיג ממחוז מרכז
עטאף סייד-אחמד ומונא באדר ממחוז צפון
מיכל בן-שטרית מקופת חולים לאומית

אנחנו מבקשות גם להודות לצוות בריאות הציבור – ליאורה ולינסקי, אילנה סטולרמן ורוית ברוך, ולפיקוח במחוזות השונים.

ולצוות מנהל הסיעוד שמלווה את התוכנית כחלק מהתוכנית הלאומית של שנות החיים הראשונות – ד"ר אלזה לבון, ד"ר רמה זילבר ואסנת בראל.

תכנית "אחיות מובילות" הינה יוזמה משותפת של משרד הבריאות, עמותת גושן לבריאות ורווחת ילדים בקהילה, לוטם אסטרטגיות לפתוח ארגונים ובתמיכת קרן ברנד ון ליר וקרן יד הנדיב.

**"לאחר שהאחיות
סיפרו בוובינרים
שלנו על התנ-
סויותיהן בקבוצת
הורים באמצעות
זום, חשבנו שיש
לנו הזדמנות לקדם
משהו בעל חשיבות
פוטנציאלית גדולה
לשירותי טיפת חלב
שיועיל גם לאחר
תקופת המגפה."**